

PROJECTE DE CREACIÓ D'UN CENTRE DE DOCUMENTACIÓ D'ATENCIÓ PRIMÀRIA

A. PORCEL, S. MARSET, R. ALEIXANDRE

(Institut d'Estudis Documentals i Històrics sobre la Ciència. València)

El nostre projecte pretén establir una hipòtesi de treball per a la creació d'un Centre de Documentació especialitzat en Atenció Primària de Salut, donant cobertura tant a les vessants directament assistencials com a les de planificació i investigació dins d'aquesta especialitzat. Aquesta exposició incidirà sobretot en les fonts d'informació més que en els recursos materials necessaris pel seu funcionament.

La finalitat del Centre és la de satisfer les necessitats d'informació dels professionals d'Atenció Primària, considerant la dispersió i la llunyania dels organismes sanitaris i acadèmics centrals d'una gran part d'ells.

L'àmbit d'actuació és la Comunitat Autònoma. Aquest límit fa innecessària la pretensió d'exhaustivitat en la col·lecció de bases i recursos documentals, ja que s'entén immers dins una xarxa de centres de documentació més complexa on pot remetre's als interessats en les àrees que el centre no abasti a cobrir. L'organisme que projectam pretén dotar-se d'un mínim de recursos materials i humans per omplir les necessitats fonamentals dels seus usuaris amb un pressupost restringit.

Pel coneixement més precís d'aquestes necessitats dissenyarem una enquesta dirigida, abans de posar-se en marxa el centre, a un grup quant més nombrós possible de professionals localitzats en centres de salut, ambulatoris i dispensaris del medi urbà i rural. Amb un altre grup més seleccionat -per exemple, directores de centres de salut o amb persones caracteritzades per la seva activitat investigadora o el seu interès en la formació continuada- poden efectuar-se contactes personals directes que ajudin a fixar les perspectives previstes d'ús del Centre de Documentació.

La naturalesa dels serveis que s'hauran de prestar ve condicionada tant pel propi àmbit de referència del Centre com per la seva pretensió d'economia de recursos.

En primer lloc, es formarà una biblioteca amb una selecció de les principals obres de la disciplina que ens ocupa. És inevitable aquí fer un biaix idiomàtic a favor de les llengües més assequibles als usuaris de la Comunitat. S'incorporaran publicacions no periòdiques, publicacions periòdiques i literatura grisa.

Les fonts d'informació per a la selecció i adquisició dels llibres són les següents:

- Catàlegs d'editorials nacionals i internacionals, assegurant-se la seva recepció pel contacte del Centre amb les empreses editores i assegurant-ne també una renovació puntual. Com a exemples poden citar-se les editorials Doyma, Idepsa, Salvat, McMillan, Springer-Verlag, etc.

- Catàlegs de llibreries especialitzades en publicacions nacionals i estrangeres, com Díaz de Santos o Marban.

- Repertoris bibliogràfics generals com *Libros Españoles en Venta-ISBN*.

- Repertoris bibliogràfics especialitzats com *National Library of Medicine Current Catalog* o *Índice de Revistas e Información Bibliográfica del Insalud*.

- Catàlegs de Serveis de Publicacions oficials com els del Ministeri de Sanitat, Insalud, Servei Valencià de Salut, Institut Català de la Salut, Servicio Vasco de Salud, Servicio Andaluz de Salud, etc.

- Especialment útils per a la selecció dels títols clau dins l'àmbit anglosaxó resulten les *Selected lists of books and journals for the small medical library*, que A.N. Brandon i D.R. Hill publiquen anualment en el *Bulletin of the Medical Library Association*.

La dotació de fons per a la hemeroteca fa necessàries fonts d'informació pròpies, però en bona part paral·leles a les de la biblioteca: Consulta de catàlegs editorials, de repertoris nacionals -*Revista Españolas con ISSN, Directorio de las revistas biomédicas españolas*- i internacionals -*Serial's Directory*- catàlegs de llibreries i agències de subscripcions, contacte amb serveis universitaris i editorials especialitzades, etc.

Una vegada consultades aquestes fonts, els criteris emprats per a la selecció de publicacions periòdiques són les següents:

Per a les revistes escrites en els idiomes oficials de l'Estat espanyol no se n'ha exclòs cap d'Atenció Primària.

Pel que fa a les publicacions periòdiques estrangeres, en primer lloc hem de fer una comparació de les revistes recollides dins els repertoris *Science Citation Index, Index Medicus* i *Excerpta Medica*, seleccionant les de major circulació i més elevat "impact factor" en el *Journal Citation Report* de l'Institute for Scientific Information.

Més tard, les llistes derivades d'aquesta comparació s'hauran de confrontar amb la de les publicacions més citades pels autors de la revista espanyola *Atención Primaria*, considerada com la més representativa de l'especialitat pels autors de l'*Índice de Citas de las Revistas Españolas de Medicina Clínica*.

Basant-se en aquests indicadors, s'elabora una llista de publicacions periòdiques que se sometrà al criteri dels experts i d'aquí resultarà una llista definitiva de vint publicacions nacionals i devuit estrangeres.

La recolecció de la literatura grisa que pugui considerar-se pertinent se servirà de les següents fonts d'informació:

Centres de documentació de laboratoris farmacèutics, amb literatura sobre productes, opuscles, dossiers, etc.

Respecte a les tesis doctorals no publicades no hi ha més remei que renunciar a la subscripció a repertoris internacionals -com *Dissertation Abstracts*- per raons pressupostàries. No obstant això, personal del propi Centre pot fer una recerca bibliogràfica semestral o anual d'aquest repertori acudint a un altre Centre de Documentació, sense que això suposi fer una inversió considerable de temps ni de recursos. Pel que fa a les tesis espanyoles, és factible l'adquisició del repertori del Ministeri d'Educació *Tesis Doctorals. Ciencias Médicas y de la Vida 1976-1988*, de 1990. Les referències a actes de congressos i *proceedings* es poden obtenir de publicacions com el *Calendar of Congresses of Medical Sciences i Proceedings of Round Table Conferences*, editats pel Council for International Organizations of Medical Sciences, i també per la consulta de la premsa periòdica especialitzada.

Els serveis de recerques bibliogràfiques i de Difusió Selectiva de la Informació exigeixen la connexió amb bases de dades. La seva elecció ve determinada per la seva pertinència en relació amb la disciplina que ens ocupa, per la difusió i possibilitat d'accés als documents que ofereixen i pel pressupost de subscripció. Les bases seleccionades són:

- *Índice Médico Español*. En suport CD-ROM, abraça des de 1971 fins a l'actualitat amb actualitzacions semestrals, oferint referències d'una gran majoria dels treballs de medicina publicats a Espanya.

- *Medline*. En suport CD-ROM, abraçant des de 1986 fins ara amb actualitzacions mensuals.

- *FAMLI. Family Medicine Literature Index*. En suport imprès. Produïda per la Canadian Library of Family Medicine, ofereix una selecció bibliogràfica mundial sobre medicina general i de família des de 1980.

- *Family Practice Library*. Paquet en CD-ROM, que inclou els textos complets d'*American Family Physician*, *New England Journal of Medicine*, *Pediatrics* i els seus *Year Book* des de 1983, amb renovació anual.

Respecte a algunes revistes espanyoles seleccionades que no estan recollides dins cap de les bases de dades, el propi personal del centre pot ocupar-se de la seva consulta retrospectiva quan es rebin sol·licituds de recerca, efectuant una indexació periòdica des del primer exemplar en curs que es rebí i incorporant aquest resultat de forma suplementària a les bases de dades del Centre.

Hem refusat la connexió *on line* per l'elevat pressupost que comporta la seva instal·lació manteniment i personal al seu càrrec.

La capacitat limitada del Centre obliga a oferir a l'usuari funcions d'orientació i referència, per a la qual cosa és precís mantenir un bon contacte amb altres Centres de

Documentació i amb associacions professionals d'Atenció Primària. Les fonts d'informació bàsiques són una sèrie de directoris que periòdicament han d'esser actualitzats. Per a les biblioteques espanyoles és útil el *Directorio de Centros de Documentación y Bibliotecas Especializadas* del Ministeri d'Educació i el *Directorio de Centros d'accés a Bases de Dades* del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya. Dins l'àrea anglosaxona el *Directory of Special Libraries and Information Centers* (1990) i el *Medical and Health Information Directory* (1990) ofereixen informació detallada, mentre el *ASLIB Directory of Information Sources in the UK* centra la seva atenció només en la Gran Bretanya. Referent a les dades sobre centres clínics i d'investigació, cal recórrer a d'altres com *The World of Learning*, *Medical research Centres: A World Directory of Organization and Programmes*, *European Research Centre* i *Centros de Investigación en España*. La consulta de totes aquestes fonts ens permet disposar d'una informació de referència valuosa, tant per a l'orientació de l'usuari com per a l'actualització dels propis recursos documentals del Centre. A tots aquests directoris s'hi han d'unir els dels serveis d'Atenció Primària del Sistema Nacional de Salut, com la *Guía de Centros Sanitarios Españoles por Autonomías y Provincias* i els publicats per cada Servei de Salut autònom. La informació derivada de tots ells formarà el nucli inicial d'un banc de dades d'Atenció Primària de Salut, al qual s'hi incorporaran també els fitxers de la biblioteca i els successius perfils de recerca sol·licitats pels usuaris.

Els recursos informàtics mínims necessaris per desenvolupar aquests serveis són dues places d'ordinador, una de les quals almenys en connexió en paral·lel amb un lector de CD-ROM.

El Centre oferirà serveis de reprografia als usuaris, proporcionant fotocòpies dels documents primaris que li sol·licitin. Si obren dins els propis fons del Centre, se subministraran sense demora i sense altra tarifa que el preu de les pròpies reproduccions. Si no es trobassin directament disponibles, s'intentaran localitzar en altres centres o biblioteques nacionals a través de directoris com el *Catálogo Colectivo de Bibliotecas de Medicina* de l'Asociación española contra el Cáncer, o el *Catálogo Colectivo Nacional de Publicaciones Periódicas* del Ministeri de Cultura. Per a documents no localitzables d'aquesta manera, es recórrerà al Servei de Reprografia de la British Library Lending Division. Per a la recepció i tramesa de documents fora del Centre pot recorre's al servei postal o al fax, amb el qual necessàriament haurà de comptar-se. En aquests casos, l'usuari abonarà una tarifa ja d'antuvi fixada, proporcional al cost de la recerca.

El mínim de personal necessari per posar en funcionament el Centre és d'un metge documentalista responsable de l'adquisició de les fonts, recerques bibliogràfiques, catalogació i relacions amb l'exterior i d'una persona que es dediqui d'una manera exclussiva a les tasques administratives. És desitjable també disposar dels serveis d'un

tècnic informàtic, encara que només fos com a consultor, per resoldre els problemes derivats de l'enregistrament magnètic de les dades o del maneig del *software* dels programes de recerca i catalogació.

Bibliografia

- Adams C., Beath C. M., Bolan R. et al. A Model academic integrated information enter. *JASIS* 1991; 42 (2): 143-146.
- Association française des conseillers en organisation des systemes d'information pour le developpement. Conception, organisation et gestion d'un Centre d'Information. Paris: Agence de Cooperation Culturelle et Technique, 1987.
- Amat N. Documentación Científica y Nuevas Tecnologías de la Información. Madrid: Pirámide, 1989.
- Beltrán Brotons J. L., López Gallardo E. J. Búsqueda bibliográfica. Experiencia para una investigación en atención primaria. *Clínica Rural* 1990; 343: 19-22.
- Brandon A. N., Hill D. R. Selected list of books and journals for the small medical library. *Bull Med Libr Assoc* 1991; 79 (2): 195-222.
- Craven Bartle J. Cap a la transformació de la biblioteca en un centre de documentació biomèdica. *Ann Med* 1984; LXX (2): 39-40.
- Dartois C. Approche de la "relation d'information" dans un centre de documentation. *Documentaliste* 1991; 28 (2): 63-66.
- Dulong A., Porges L. Manual para el establecimiento de unidades de documentación y bases de datos bibliográficos nacionales para la política científica y tecnológica. París: UNESCO, 1984.
- Índice de Citas de las Revistas Españolas de Medicina Clínica. Barcelona: Doyma (en premsa).
- Lizasoain L. Bases de Datos en CD-ROM. Madrid: Paraninfo, 1992.
- López Yepes J. Bases para la planificación de un centro de documentación en la agencia de publicidad. En: López Yepes J., compilador. Fundamentos de información y documentación. Madrid: Eudema, 1989: 215-220.
- Martínez A. M., Barbieri O. A., Aguado A. Lista básica recomendada de revistas de ciencias de la salud: evaluación de una colección en la Ciudad de La Plata, Argentina. *Rev Esp Doc Cient* 1991; 14 (1): 7-22.
- Valle Gastaminza F. del. Las Funciones documentales: tipología de los centros y servicios de documentación. En: López Yepes J. compilador. Fundamentos de información y documentación. Madrid: Eudema, 1989: 210-214.
- Vázquez M., Blanco A. Centros de documentación y bibliotecas especializadas en España. *Rev Esp Doc Cient* 1990; 13 (1): 570-585.
- Vázquez Valero M. El Centro de documentación en acuicultura. *Rev Esp Doc. Cient* 1985; 8 (2): 169-173.